

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1923 kl. 2 e. m.

Sammanatta stats- och första lagutskottets utlåtande (nr 2) i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande av lokaler åt en hovrätt över Norrland ävensom i ämnet väckta motioner.

Uti den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln (punkt 29) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till byggnadsarbeten för inrättande av en särskild hovrätt i Norrland såsom extra reservationsanslag beräkna ett belopp av 20,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom en den 16 mars 1923 dagtecknad proposition, nr 121, vilken av riksdagen hänvisats till statsutskottet samt av nämnda utskott överlämnats till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott, här nedan kallat utskottet, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för samma dag föreslagit riksdagen att för beredande av lokaler till en hovrätt över Norrland för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft följande med anledning av propositionen väckta motioner,

inom första kammaren

nr 181 av herr *Gabrielsson*,

nr 183 av herrar *Enhörning* och *Wallen*, samt

nr 184 av herrar *Rosén*, *Jonsson*, *Almkvist* och *Rogberg*; ävensom *inom andra kammaren*

nr 258 av herrar *Västberg*, *Karlsson* i *Gasabäck* och *Lagerkwist* samt

nr 259 av herrar *Wiklund*, *Rehn*, *Wikström*, *Bäckström*, *Lindmark* och *Lindberg*.

Herr Gabrielsson har i sin motion hemställt, att riksdagen måtte besluta, att hovrätten över Norrland skall förläggas till Umeå.

Uti den av herrar Enhörning och Walles framburna motionen samt i den därmed likalydande motion, som väckts av herr Västberg m. fl., har yrkats, att riksdagen måtte såsom villkor för beviljande av anslag för beredande av lokaler till en hovrätt över Norrland för budgetåret 1923—1924 föreskriva, att hovrätten skall provisoriskt förläggas till Sundsvall.

I den av herr Rosén m. fl. väckta motionen samt i den med sistnämnda motion likalydande, av herr Wiklund m. fl. framburna motionen har föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att hovrätten över Norrland skall förläggas till Umeå, samt för i sammanhang därmed uppstående behov av medel anvisa ett belopp av 20,000 kronor för budgetåret 1923—1924.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det i propositionen framlagda förslaget, tillåter sig utskottet att hänvisa till i propositionen åberopat protokollsutdrag. I fråga om vad motionärerna till stöd för sina yrkanden anfört får utskottet hänvisa till motionerna.

Såsom föredragande departementschefen erinrat, anhöll riksdagen i skrivelse den 4 juni 1921, nr 262, att Kungl. Maj:t måtte taga under omprövning frågan om inrättande av en särskild hovrätt för de fyra nordligaste länen samt, efter verkställd utredning, för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Sedan Kungl. Maj:t genom proposition, nr 108, förelagt 1922 års riksdag förslag till vissa lagändringar åsyftande att möjliggöra inrättandet av en hovrätt för nämnda län, hemställde riksdagen i skrivelse den 12 maj 1922, nr 151, under förklarande att nyssnämnda proposition icke kunnat av riksdagen bifallas, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa förnyad utredning angående inrättande av en hovrätt för sagda län och därvid särskilt låta utföra beräkning av de kostnader för statsverket, som genom ett dylikt inrättande skulle föranledas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Resultatet av den sålunda begärda utredningen har genom nu ifrågavarande proposition förelagts riksdagen. Kungl. Maj:t har för sin del funnit lämpligt, att en hovrätt inrättas för meromnämnda fyra län, samt hemställt, att riksdagen måtte anvisa vad som av därför erforderliga medel kräves för instundande budgetår. På i propositionen närmare

angivna skäl har Kungl. Maj:t ansett, att den föreslagna norrländska hovrätten bör förläggas till Härnösand.

Då riksdagen år 1921 får anses hava i princip uttalat sig för inrättandet av en hovrätt i Norrland redan före genomförandet av en blivande rättegångsreform och nästlidet år vidhållit sin uppfattning härutinnan, torde det, på sätt departementschefen framhållit, icke vara erforderligt att nu närmare ingå på de förut anförda skälen för utbrytande av ett par divisioner från Svea hovrätt och dessas förläggande till något av de nordligaste länen. Vissa betänkligheter kunna givetvis alltjämt anföras mot den föreslagna åtgärden. Utskottet får i detta avseende hänvisa till Svea hovrätts den 2 december 1921 avgivna, i fjolårets proposition intagna utlåtande i ärendet. Förbises får icke heller, att det finansiella läget manar till största varsamhet, då fråga är om organisationsförändringar, som medföra ökade kostnader för statsverket. Lika med departementschefen finner emellertid utskottet, att fördelarna för rättsskipningen av Svea hovrätts delning betydligt överväga de därmed förenade olägenheterna. Denna hovrätts storlek måste försvåra ledningen av densamma och motivera en snar uppdelning därav på två självständiga domstolar. Den omständigheten, att befolkningen i de nordligaste länen av såväl reella som vissa ideella hänsyn betraktar det såsom ett intresse av synnerlig vikt, att en norrländsk hovrätt kommer till stånd, torde även utgöra tillräcklig anledning för att staten skall ikläda sig de för förverkligandet av nämnda önskemål erforderliga kostnaderna. Enligt utskottets mening synes därför skäl icke föreligga att frånträda den av riksdagen tidigare uttalade uppfattningen angående lämpligheten av att inrätta en hovrätt för Norrland.

Utskottet.

Någon tvekan lärer icke heller behöva råda beträffande den nya hovrätts domsområde. Det framkomna förslaget, att berörda domkrets måtte omfatta Västernorrlands läns Ångermanlandsdel samt Västerbottens och Norrbottens län, kan utskottet icke biträda. Med hänsyn till såväl den administrativa som den kyrkliga indelningen torde en dylik begränsning av jurisdiktionsområdet komma att medföra betydande olägenheter. De tyngst vägande skälen mot detta förslag äro emellertid, såsom departementschefen framhållit, att genom upprättandet av en hovrätt med en sålunda bestämd domkrets Svea hovrätt icke skulle erhålla nödig lättnad i arbetsbördan, samt att den nya hovrätten icke heller kunde beredas en lämplig organisation. För vinnande av dessa båda syften torde det vara erforderligt, att jurisdiktionsområdet bestämmes till de fyra nordligaste länen.

Vida vanskligare är emellertid att avgöra, till vilken ort i Norrland den ifrågasatta hovrätten bör förläggas. Vad som i viss mån försvårar avgörandet i denna fråga är hänsynen till den blivande rättegångsreformen. Processkommissionen har i sitt den 3 maj 1921 till sammansatta stats- och första lagutskottet avgivna yttrande anfört, huru som det vore av vikt, att den nya domstolen bleve förlagd till sådan ort, som kunde förväntas även under en ny rättegångsordning bliva säte för en överdomstol. En inom kommissionen uppgjord indelningsplan för de blivande överrätterna upptog en överrätt omfattande Västernorrlands och Jämtlands län samt en omfattande Västerbottens och Norrbottens län. Då denna plan endast vore provisorisk, vore kommissionen icke i stånd att, förrän ytterligare undersökningar ägt rum, avgiva bestämt yttrande, var inom ifrågavarande län överrätt eller överrätter lämpligen borde förläggas. Av processkommissionens uttalande kan sålunda icke erhållas någon egentlig vägledning beträffande den nya hovrättens förläggning. Givetvis bör emellertid, såsom departementschefen påpekat, vid bedömandet av en viss ords lämplighet avseende fästas vid sannolikheten av att den kan ifrågakomma som säte för en överrätt jämväl efter rättegångsreformens genomförande.

Lika med departementschefen anser utskottet även, att vid bestämmandet av förläggningsort är av synnerlig vikt, att en plats väljes, som har utsikter att trygga en god rekrytering av hovrätten och främja utbildningen av dess ledamöter. Departementschefen har framhållit, bland annat, att i detta avseende en ort med rikare pulserande liv på såväl det intellektuella som det kommersiella och industriella området hade försteg framför en i detta hänseende mindre utvecklade plats, samt att det måste anses såsom ett självklart krav, att vid valet mellan olika orter företräde gäves åt dem, i vilka högre skolundervisning kunde erhållas. De av departementschefen sålunda framförda synpunkterna finner utskottet riktiga.

Däremot kan utskottet icke instämma i departementschefens uttalande, att det med hänsyn till de förhållanden, som påkalla inrättandet av en norrländsk överrätt, måste betecknas såsom relativt likgiltigt, till vilken ort inom det verkliga Norrland den nya hovrätten förlägges. Därest man vill tillgodose det även av departementschefen framförda önskemålet att bereda hovrättens ledamöter möjlighet att leva och verka mitt uppe i de förhållanden, som sätta sin särskilda prägel å ett ej oväsentligt antal av målen vid domstolarna inom de norrländska länen, bör man givetvis välja en ort, där stora möjligheter finnas att komma i beröring med dessa säregna förhållanden. Såsom skäl för inrättandet av en norrländsk

hovrätt har även framhållits behovet av att göra hovrätten lättare tillgänglig för den rättssökande allmänheten. Även om den nuvarande proceduren inför hovrätten, då rättegångsförfarandet därstädes är skriftligt, i allmänhet icke påkallar parter eller vittnens närvaro vid domstolen, hava dock parterna intresse av att understundom muntligen rådföra sig med sina i hovrätten anlitate ombud. För tillgodoseende av berörda syften torde hovrätten böra erhålla sitt säte i en väl belägen ort med goda kommunikationer.

Slutligen bör man givetvis vid valet av förläggningsort för den nya överdomstolen taga hänsyn till möjligheterna att å de föreslagna orterna bereda erforderliga lokaler för domstolen och anskaffa tillräckligt antal bostäder för dess tjänstemän. I samband därmed står frågan om den skillnad i kostnader för statsverket, som uppstår, därest man bestämmer sig för den ena eller andra platsen. Tydligt är visserligen, att ifrågakommande val icke får bliva beroende på ekonomiska hänsyn, men det torde dock vara nödvändigt att fästa visst avseende vid kostnadsfrågan.

Då utskottet från nu angivna synpunkter granskar de olika förslagen rörande lämplig förläggningsort för den norrländska hovrätten, finner utskottet till en början lika med departementschefen, att Luleå, Östersund och de mindre städer, i vilka ej finnes tillfälle till högre skolundervisning, böra lämnas ur räkningen. Återstå då Umeå, Härnösand och Sundsvall. Beträffande dessa tre städer har departementschefen anfört, att ingen avgörande invändning mot deras lämplighet såsom förläggningsorter för en hovrätt synes kunna framdragas. Till besvarande framstår sålunda frågan, vilken av dessa städer, som främst bör komma i åtanke.

Givetvis är det för närvarande icke möjligt att bestämt uttala, vilken av berörda tre orter, som kan tänkas främst kunna ifrågakomma såsom förläggningsort för en överrätt även efter rättegångsreformens genomförande. Processkommissionens arbete har, såsom redan antytts, ännu icke fortskridit så långt, att man kan bilda sig någon uppfattning i nämnda fråga. Emellertid torde det kunna antagas, att viss sannolikhet finnes för att kommissionens ovanberörda provisoriska plan skall komma att läggas till grund för den blivande organisationen. Man torde även, på sätt kommissionen anfört, kunna räkna med, att en ny rättegångsordning i stor utsträckning kommer att bygga på tillämpning av muntlighets- och omedelbarhetsgrundsatserna även vid förfarandet i överrätt. Härav följer uppenbarligen, att de blivande överrätterna måste så förläggas, att de bliva lätt tillgängliga för ett stort antal inbyggare i respektive jurisdiktionsområden.

Därest fråga vore om upprättande enligt den provisoriska planen av en överdomstol för de två nordligaste länen, kunde givetvis såväl Umeå som Luleå tänkas som förläggningsort. Det synes dock utskottet, som om departementschefen med full rätt ifrågasatt, huruvida icke Umeå i detta fall vore att föredraga. Stor betydelse torde böra tillmätas, att sistnämnda stad är lättare tillgänglig för domkretsens folkrikare bygder och även har större förutsättningar att trygga en god rekrytering.

Skulle det åter gälla att inrätta en ny överdomstol för Väster-norrlands och Jämtlands län, lärer såsom departementschefen anført, Östersund icke kunna komma ifråga som förläggningsort. Valet torde i detta fall komma att stå mellan Härnösand och Sundsvall. Att här träffa ett riktigt avgörande bleve givetvis synnerligen svårt, men det vill dock synas utskottet som om sistnämnda ort ägde ett visst försteg. Sundsvalls större folkmängd, dess i kommunikationshänseende gynnsammare läge samt dess egenskap att vara den kommersiella medelpunkten för kringliggande tätt bebyggda trakter och den naturliga utfartsorten för vissa delar av Jämtland torde giva företräde åt kravet på ett förläggande till nämnda stad av en överdomstol med på angivet sätt begränsad domkrets.

Den av departementschefen uttalade meningen, att en hovrätt i Härnösand utan tvivel hade utsikt att även efter processreformens genomförande få stanna kvar å denna ort, kan utskottet därför icke dela. Därest man utgår från processkommissionens nyssnämnda provisoriska plan, vill det synas utskottet, som om både Umeå och Sundsvall hade större utsikter än Härnösand att jämväl efter en reformering av rättegångsväsendet bliva säte för överrätter.

I fråga om möjligheterna att på de olika platserna erhålla en god rekrytering, har det gjorts gällande, att Umeå på grund av sitt nordliga läge i viss mån är sämre ställt än de båda sydligare belägna orterna. Det lärer emellertid vara tvivelaktigt, om denna skillnad i läge i någon högre grad kan komma att inverka på rekryteringen. Det vill snarare synas utskottet, som om utsikterna att uppehålla en tillfredsställande kompetens inom den nya domstolen vore beroende av andra omständigheter. Läger man avgörande vikt vid vilken stad, som kan erbjuda den största industriella och kommersiella livaktigheten, torde det icke vara tvivel underkastat, att Sundsvall i främsta rummet bör komma i åtanke. Det får emellertid icke förbises, att i Umeå och dess närmaste omgivning finnes en betydande industri, och de nyupptäckta malmförekomsterna i Västerbottens län äro ägnade att ingiva förhoppningar om en förestående industriell utveckling inom nämnda län. Departements-

chefen har ansett, att Sundsvalls berörda företräde mer än väl uppvägdas därav, att Härnösand av gammalt i administrativt och kulturellt avseende utgjorde centralpunkten i dessa trakter. Denna mening kan utskottet icke dela. Det torde kunna ifrågasättas, huruvida Härnösand numera intager den rangställning, departementschefen velat tillerkänna staden. Även om så skulle vara förhållandet, torde emellertid denna omständighet icke kunna tillmätas avgörande vikt. De institutioner av olika slag, som för närvarande äro förlagda till de båda andra städerna, synas utskottet i betydelse för rekryteringen väl kunna mäta sig med de fördelar, Härnösand i detta hänseende kan bjuda.

Departementschefen har såsom skäl mot en förläggning till Sundsvall anfört, att hovrätten där komme att hava sitt säte i en utkant av jurisdiktionsområdet. Samma anmärkning torde emellertid kunna riktas även mot en förläggning till Härnösand. Med hänsyn till domkretsens stora utsträckning måste även sistnämnda ort anses belägen i en utkant. Det torde vara uppenbart, att om man önskar finna en centralt belägen plats, Umeå äger ett betydande företräde. Jämväl med hänsyn till kommunikationerna synes Umeå böra gå före Härnösand, även om förstnämnda plats i nämnda hänseende beträffande vissa delar av området måste stå tillbaka för Sundsvall. Departementschefen har gjort gällande, att efter öppnandet av ostkustbanan å sträckan Sundsvall—Härnösand, sistnämnda stad i kommunikationsavseende icke kunde anses sämre ställd än Sundsvall. Häremot bör dock erinras, att öppnandet av nämnda bandel kommer att även för Sundsvall medföra betydande gagn och än mer öka dess företräde ifråga om järnvägsförbindelser. Tydligt är även, att öppnandet av sagda bansträcka icke i någon mån kommer att förbättra Härnösands förbindelser med den norra d. v. s. största delen av domsområdet.

Mot en förläggning till Umeå talar, att densamma skulle innebära vissa olägenheter för Jämtlands och delar av Västernorrlands län. Ett visst avseende torde dock böra fästas vid Svea hovrätts uttalande, att om hänsyn tages till ett av de skäl, som kraftigast plägat åberopas till stöd för inrättande av en norrländsk hovrätt nämligen önskvärdheten av lättad tillgänglighet för den rättssökande allmänheten, det måste erkännas, att den landsdel, som för närvarande i detta avseende är sämst ställd nämligen övre Norrland, borde hava särskilt anspråk på att få en överrätt förlagd dit. Vill man förverkliga syftet att bereda hovrättens ledamöter tillfälle att komma i beröring med de säregna förhållanden, som anses sätta sin prägel å ett stort antal mål från de norrländska underdomstolarna, synes även övre Norrland hava ett avgjort företräde. Bort-

sett från mål, som hava samband med skogshanteringen och trävaruindustrien, vilka äro för handen inom större delen av den blivande hovrättens jurisdiktionsområde, torde de mål, som hava en säregen, från tvister inom landet i övrigt skild karaktär, företrädesvis vara att finna inom Norrbottens och Västerbottens län. Genom förläggning till Umeå torde sålunda ledamöterna beredas vida större möjligheter att taga kännedom om de speciella norrlandsförhållandena.

Vad vidare angår spörsmålet om beredande av erforderliga lokaler för den nya överdomstolens provisoriska inrymmande, torde det vara tydligt, att samtliga de av departementschefen omförmälda förslagen för frågans lösning kunna betecknas som antagliga. Dock vill det synas som om det av Sundsvall i denna del gjorda erbjudandet vore mindre fördelaktigt än de alternativ, som stå till buds i de båda andra städerna. Såsom olägenheter förenade med en förläggning till den föreslagna byggnaden i Sundsvall, det f. d. Hedbergska huset, har byggnadsstyrelsen framhållit, förutom det särdeles knappa totalutrymmet, frånvaron av korridorsystem samt den övre våningens små rum och dåliga dagerförhållanden. Dessa omständigheter torde göra byggningen mindre lämplig för det ifrågavarande ändamålet. Mot en förläggning till seminariehuset i Umeå talar åter, att byggnaden ej skulle kunna i nyrestaurerat skick tillhandahållas förrän i början eller mitten av år 1925. Önskvärt är nämligen, att den nya domsolen träder i verksamhet redan under hösten 1924. Enligt utskottet tillhandakomna handlingar hava emellertid stadsfullmäktige i Umeå förklarat sig villiga att för tiden från och med den 1 oktober 1924 till dess seminariebyggnaden bleve disponibel i stadens rådhus kostnadsfritt upplåta de lokaler, som enligt av departementschefen omförmäld uppgift från stadsfullmäktiges ordförande kunna disponeras för hovrättens tillfälliga inrymmande. En annan omständighet, som kan vara av betydelse vid avgörande av frågan om en eventuell förläggning till Umeå, är att den osäkerhet, som råder rörande statens rätt till seminariebyggnadens tomt, vid en dylik förläggning skulle undanröjas genom ett med staden träffat, definitivt avtal rörande dispositionen över tomten.

Ifråga om de olika alternativ, som i Härnösand erbjuda sig för lokalfrågans lösning, har departementschefen ansett, att det såsom alternativ B betecknade förslaget eller hovrättens inrymmande i den ursprungligen för Hemsö kustartillerikår uppförda kasernbyggnaden voro att föredraga framför övriga framkomna förslag. Emellertid torde det icke kunna förnekas, att även detta alternativ ur vissa synpunkter ej är fullt tillfredsställande. Kasernbyggnadens läge i en ut-

kant av staden synes göra den mindre lämpad till ämbetslokal. Det torde även vara förenat med vissa olägenheter att, såsom nu föreslagits, för hovrättens räkning taga i anspråk allenast en del av byggnaden, särskilt då någon plan icke finnes uppgjord för användningen av byggnaden i övrigt. Märkas bör även, att i Härnösand ett flertal byggnadsfrågor vänta på sin lösning, och det synes icke osannolikt, att den ifrågakommande kasernbyggnaden skulle kunna mera ändamålsenligt utnyttjas än nu föreslagits. Med anledning av departementschefens yttrande, att vid förläggning till Härnösand hovrätten skulle få sina lokaler förlagda till en staten tillhörig byggnad, för vilken för närvarande ej finnes någon användning, kan erinras, dels att olika förslag framkommit om byggnadens disponerande för andra ändamål dels ock att samma fördelar skulle vinnas genom en förläggning till Umeå.

Beträffande härefier frågan om beredande av bostäder åt hovrättens tjänstemän, torde, sedan stadsfullmäktige i Sundsvall numera enligt till utskottet överlämnade handlingar förklarat sig villiga att garantera tillhandahållandet av, utöver tidigare erbjudna sex bostadslägenheter, ytterligare nio bostadslägenheter för familjer och tio sådana för ungar, en tillfredsställande lösning av frågan kunna erhållas även i nämnda stad. Med hänsyn till möjligheterna att säkerställa en betryggande lösning av denna fråga torde därför de tre orterna kunna anses jämställda.

Vidkommande slutligen kostnaderna för det nya ämbetsverkets inrättande synes ostridigt förslaget om hovrättens förläggning till Umeå innebära den för staten förmånligaste lösningen. På grund av stadens erbjudande att bestrida ej blott utgifterna för erforderliga byggnads- och inredningsarbeten utan även flyttningskostnaderna skulle nämligen statens engångskostnader komma att uppgå till allenast 55,000 kronor. Hovrättens förläggning till Sundsvall skulle åter för statsverket medföra engångskostnader till belopp av 111,000 kronor. Därest man bestämde sig för en förläggning till Härnösand enligt det av departementschefen förordade alternativet B, skulle staten, bortsett från utgifterna för vissa yttre arbeten å kasernbyggnaden m. m. samt för anskaffande av annan bostad åt en där boende person, få vidkännas engångskostnader med 120,000 kronor.

Jämväl med hänsyn till den årliga kostnaden har Umeå på grund av de olika dyrortsförhållandena ett bestämt försteg. Sagda kostnad har av departementschefen beräknats utgöra vid förläggning till Sundsvall 7,200 kronor och till Härnösand 6,100 kronor mera än i Umeå.

Av vad sålunda anförts torde framgå, att utskottet icke kan finna den av departementschefen uttalade meningen, att den norrländska

hovrätten bör förläggas till Härnösand tillräckligt motiverad. Utskottet anser för sin del uppenbart, att Härnösand såsom förläggningsort bör stå tillbaka för såväl Umeå som Sundsvall. Att välja mellan sistnämnda två orter är däremot svårare. Det lär icke heller vara lämpligt, att riksdagen nu definitivt uttalar sig i denna fråga. Avgörandet härutinnan torde böra tillkomma Kungl. Maj:t. Enligt utskottets mening synas emellertid övervägande skäl tala för en förläggning till Umeå. Allenast under förutsättning, att synnerligen bärande grunder kunna anföras för ett frånträdande av denna uppfattning, torde valet böra utfalla till förmån för annan plats.

Då utskottet, som nämnt, biträder departementschefens mening, att en hovrätt för de fyra nordligaste länen nu bör upprättas, och även finner önskvärt, att denna träder i verksamhet under hösten 1924, anser utskottet sig böra föreslå, att det i propositionen äskade anslaget ställes till förfogande för bestridande av de med hovrättens inrättande förenade kostnaderna.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte, med föranledande av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, för upprättande av en hovrätt över Norrland för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av 20,000 kronor; samt

2) att de i ämnet väckta motionerna, i vad de icke kunna anses genom utskottets hemställan under 1) här ovan besvarade, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 maj 1923.

På sammansatta stats- och första lagutskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Hederstierna**, *C. G. Ekman*, *Nilsson* i Skottlandshus, *Jacob Larsson*, *Rogberg* och *Johansson** i Hälsingborg;
från andra kammaren: herrar *Jansson* i Falun, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Carlsson-Frosterud*, *af Ekenstam*, *Johansson* i Brånalt och *Carlson** i Mölndal.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

dels av herr *Jacob Larsson* mot viss del av motiveringen;

dels ock av herrar *af Ekenstam, Olsson* i Kullenbergstorp och *Johansson* i Brånalt, som under åberopande av den vid utskottets utlåtande nr 4 (nr 1) fogade reservationen hemställt,

1) att ifrågavarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas; samt

2) att de i ämnet väckta motionerna, i vad de icke kunna anses genom hemställan under 1) här ovan besvarade, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.
